

ARTISAN ON CLOUD

ISSUE 08

สล่า
ออนคลาวด์

ฉบับที่ 08
2567

ผู้สืบสานภูมิปัญญา
ควั๊กควั๊กหางในวิถีล้านนา

ครั้งหลังสุดที่เราได้พบกับ เสถียร ณ วงศ์รักษ์ หรือ อาจารย์เสถียร ตามที่หลายคนเรียกด้วยความเคารพ บั๊บบั๊บบั้น...

2 สืบสานเครื่องเขินดั้งเดิม
คู่พัฒนาเชิงสร้างสรรค์

6

‘เครื่องเขิน’ คือหนึ่งในมรดกภูมิปัญญาที่อยู่คู่กับเมืองเชียงใหม่มาอย่างยาวนานนับตั้งแต่ยุคเรืองรองของราชวงศ์มังราย...

ARTISAN ONCLOUD

ที่ปรึกษา

ศาสตราจารย์ปฏิบัติ ดร.เอกชัย มหาเอก

กองบรรณาธิการ

รวิดา เชื้อคำฟู

ต่อพงษ์ เสมอใจ

สันต์ทัศน์ เพ็ญจันทร์

ดร.อภิรดี เตชะศิริวรรณ

ดร.นิเวศน์ พูนสุขเจริญ

ชนาภา คำวงศ์

รพีพรรณ ศรีทะ

กิตติพันธ์ ไชยยาตีบ

พิทักษ์ ทนบุตร

วาสนา ม่วงค์

นนทกานต์ ยอดแก้ว

สุขธรรม โนบาง

ศิวานิช กมลโรจน์

โสภิลักษณ์ อินทะชุ่ม

ชุตินา พรหมวัฒน์

กฤษณา พุ่มเล็ก

ข้อมูล

เสถียร ณ วงศ์รักษ์

รศ. พิศมัย อวาทกุลพานิชย์

ภูมिरพี คงฤทธิ์

ศิลปกรรม

ณัฐ เต่าทอง

ผลิตโดย

สำนักส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมและล้านนาสร้างสรรค์

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

งบประมาณเงินรายได้มหาวิทยาลัย

ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2566

ยุทธศาสตร์ที่ 3 ล้านนาสร้างสรรค์

ARTISAN ONCLOUD

ARTISAN ONCLOUD

สล่าออนไลน์

ISSUE 08

สารบัญ

2

ผู้สืบสานภูมิปัญญา
ควัฮักควหางในวิถีล้านนา

6

สืบสานเครื่องเขินดั้งเดิม
คู่พัฒนาเชิงสร้างสรรค์

ครั้งล่าสุดที่เราได้พบกับ เสถียร ณ วงศ์รักษ์ หรือ อาจารย์เสถียร ตามที่หลายคนเรียกด้วยความเคารพนับถือ...

'เครื่องเขิน' คือหนึ่งในมรดกภูมิปัญญาที่อยู่คู่กับเมืองเชียงใหม่มาอย่างยาวนานนับตั้งแต่ยุคเรืองรองของราชวงศ์มังราย...

เสถียร ณ วงศ์รักษ์

ช่างซ่อมโบราณวัตถุ ผู้สืบสานภูมิปัญญา
คัวฮักคัวหางในวิถีล้านนา

ครั้งหลังสุดที่เราได้พบกับ เสถียร ณ วงศ์รักษ์ หรือ อาจารย์เสถียร ตามที่หลายคนเรียกด้วยความเคารพนับถือ นั่นคือในพิธีอวยไหว้สา พระญามังราย เมื่อ 5 ปีก่อน ครั้งนั้นท่านสวมชุดคล้ายนักรบโบราณดูองอาจ สะดุดตา เช่นเดียวกับวันนี้ที่ยังคงทำให้เราประทับใจในตัวตนและความหลงใหลในอัตลักษณ์วัฒนธรรมล้านนา ซึ่งสะท้อนผ่านเครื่องแต่งกายไทลื้อเต็มยศ เรานัดพบเจอกันที่วัดเกตการาม ภายในวิหารที่มีพระพุทธรูปปางสมาธิประดับเคียงองค์พระปฎิมา นี่เป็นหนึ่งในผลงานชิ้นเอกของสล่า 'คัวฮักคัวหาง' ฝีมือहतัวจับยากท่านนี้ ผู้ที่ในปี พ.ศ. 2558 ได้รับยกย่องให้เป็นครุศิลป์ของแผ่นดิน ประเภทเครื่องรัก (เครื่องเงิน) จากความเชี่ยวชาญและชัดเจนในเส้นทางการสืบสานคุณค่าหัตถศิลป์ล้านนาโบราณ 'เครื่องเงินชุดลายคำ'

ก่อนอื่น อาจมีผู้อ่านบางท่านกำลังสับสนระหว่าง 'คัวฮัก คัวหาง' 'เครื่องรัก' และ 'เครื่องเงิน' ซึ่งอันที่จริงแล้วทั้งหมดนี้ต่างหมายถึง ภาชนะหรือข้าวของเครื่องใช้ที่ถูกทาเคลือบด้วยรักและชาด ในภาษาเหนือเรียกว่า ฮักกับหาง โดยรักนั้นเป็นน้ำยางที่ได้จากต้นรัก มีคุณสมบัติช่วยเคลือบไม้ให้แข็งแรง ทนทาน ทั้งยังเป็นกาวเชื่อมประสานและให้สีดำขลับ ส่วนชาดคือหินแร่ธรรมชาติที่ให้สีแดงอมชมพู ใช้แต่งแต้มสีสันลวดลายเพื่อความสวยงาม โดยปัจจุบันทั้งรักและชาดมักนำเข้ามาจากประเทศเมียนมาและมีราคาจำหน่ายค่อนข้างสูง

ด้วยปัจจัยความหายากและราคาแพงของวัสดุหลัก ประกอบกับค่านิยมของผู้ใช้ที่เปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย ภาชนะเครื่องเงิน อาทิ ถ้วย จาน หรือแก้วน้ำ ที่นิยมกันในสังคมล้านนาสืบมาแต่อดีต จึงถูกแทนที่ด้วยผลิตภัณฑ์พลาสติก ซึ่งหาซื้อง่าย หลากหลาย และราคาถูกกว่า

"พอยุคสมัยเปลี่ยน เครื่องเงินก็เปลี่ยนสถานะของมันเหมือนกันจากเมื่อก่อนใช้กันทั่วไปทั้งชาวบ้านและเจ้าขุนมูลนาย ยุคหลังมากลายเป็นของที่ระลึกและของสะสม จริง ๆ ผมก็เริ่มฝึกฝนทำเครื่องเงินจากจุดนี้แหละ เพราะสมัยวัยรุ่นผมทำงานเป็นช่างซ่อมโบราณวัตถุ ซึ่งงานส่วนใหญ่จะเป็นงานไม้แกะสลักและสมุกรัก ทำให้เราได้มีโอกาสหยิบจับงานเครื่องเงินชิ้นครู และเรียนรู้กระบวนการทำเครื่องเงินแบบดั้งเดิมจากสล่าอาวุโสเก่ง ๆ ด้วย"

อาจารย์เสถียร ย้อนวันวานคราวแรกหัดลงรัก เขียนชาด ท่ามกลางบรรยากาศยุคเครื่องเงินเฟื่องฟูในตลาดสินค้าทางการท่องเที่ยว เมื่อประมาณ 30 ปีก่อน จากการมาของวัสดุใหม่อย่างสีอะคริลิกและสีน้ำมันที่ถูกนำมาใช้ทดแทนยางรักและชาด ซึ่งช่วยลดต้นทุนการผลิต พลันทำให้เครื่องเงินกลายเป็นสินค้าจับต้องง่ายขึ้น

“ผมเคยทำอยู่เหมือนกัน เขาเรียกว่า ‘เครื่องเงินเทียม’ ส่วนมากลูกค้าที่ต้องการงานราคาถูกลงจะชอบ แต่ตอนหลังเราเลิกรับงานแบบนี้แล้ว เพราะมีหนทางที่เราเดินทางไปแสดงศิลปะวัฒนธรรมกับ อาจารย์วิณี พานิชพันธ์ แล้วได้ไปเห็นความงามของเครื่องเงินในปราสาทอิโรชิม่า ประเทศญี่ปุ่น พอกลับมาจึงตกผลึกเลยว่าจะต้องศึกษาเรื่องเครื่องเงินอย่างจริงจัง รวมทั้งตั้งใจอนุรักษ์หัตถกรรมแบบดั้งเดิมเอาไว้ ทุกวันนี้เวลาลูกค้าสั่งทำฐานพระพุทธรูปหรือเครื่องทรง ถ้าไม่ใช่รัก ชาด หรืออัญมณีแท้ เราก็จะไม่รับทำ”

ฐานพระพุทธรูปที่รังสรรค์ด้วยเทคนิคเครื่องเงินชุดลายคำ ถือเป็นภูมิปัญญาหัตถศิลป์โบราณที่นับวันใกล้จะเลือนหาย หากอาจารย์เสถียรยังคงตั้งมั่นสืบทอด โดยเทคนิคนี้ช่างฝีมือจะต้องมีความประณีตและแม่นยำสูง เพราะต้องใช้เหล็กตะไบชุดลงบนพื้นผิวของชิ้นงานปิดทองคำเพื่อสร้างสรรค์ลวดลายขึ้นมา

“ในการเลือกชุดลายลงบนเครื่องเงินแต่ชิ้นแรกค่อนข้างให้ความสำคัญกับความตรงยุคตรงสมัยของลวดลายกับชิ้นงาน เพราะงานที่ทำส่วนมากจะเป็นการบูรณะโบราณวัตถุ บางชิ้นลายเลือนราง บางงานมาเป็นไม้แกะสลักพม่าที่หักแห้ว เราจะต้องศึกษาก่อนทุกครั้งว่ามาจากยุคไหน เพื่อจะได้บูรณะมันให้กลับมาสมบูรณ์มากที่สุด แต่ถ้าหากเป็นงานส่วนตัวเราชอบประยุกต์ใช้ลวดลายปูนปั้นโบราณ เพราะอยากถ่ายทอดความงดงามและรักษาศิลปะโบราณไว้ไม่ให้เลือนหายไป”

นอกจากนี้ อาจารย์เสถียรยังมีความเชี่ยวชาญด้านการทำพระบฏ หรือผืนผ้าประดับศาสนสถานและใช้ในพิธีกรรมทางศาสนา ซึ่งพระบฏฝีมือท่านนำเทคนิคเครื่องเงินลงรักปิดทองมาผสมผสานอย่างเป็นเอกลักษณ์

“ผืนนี้เราเขียนเป็นรูปพระพุทธเจ้าตามชนบทแต่ร้อยเรียงเรื่องราวให้เชื่อมโยงกับพื้นที่และพื้นที่ถิ่น โดยเป็นภาพเสด็จมาจากดาวดึงส์ตามตำนานของพระธาตุเจดีย์แก้วจุฬามณีของวัดเกตการาม รวมถึงมีนกยูงหรือไก่ฟ้าของครุฑาศรีวิชัย พระเกจิที่คนเหนือให้ความเคารพศรัทธาด้วย”

อาจารย์ชี้ชวนให้เราดูผลงานพระบฏสีแดงชาดผืนยาวราว 2 เมตร พลังอธิบายแนวคิดในการออกแบบ พร้อมเสริมว่า พระบฏผืนนี้ยังต้องพัฒนาเพิ่มแก้กังวล ประดับปีกแมลงทับและพู่ห้อย เพื่อความวิจิตรยามใช้แห่ในประเพณีตักบาตรเทโว

ไม่เพียงฝีมือช่างของ อาจารย์เสถียรยังถือเป็นศิลปินที่เก่งกาจในการต่อยอดภูมิปัญญา โดยมีผลงานประจักษ์ ทั้ง ชุดเสื้อผ้า ของใช้ และเครื่องประดับ ซึ่งสอดแทรกมนตร์เสน่ห์ของภูมิปัญญาหัตถกรรมเครื่องเงิน อย่างในวันนี้ที่ท่านกรุณาหยิบข้าวของชิ้นเล็ก ๆ ติดยามมาให้เราได้ชื่นชมกัน อาทิ ด้ามพระขรรค์พม่าทาสดขลิบขลิ้ง หรือ มีดเหลาสั้นที่มีส่วนฝักทาร์กเขียนชาดอ่อนช้อยสวยงาม และส่วนด้ามที่บรรจงแกะลวดลายด้วยมีด ประดับพลอยคาเนเรียลอาเกต และโดดเด่นด้วยการออกแบบทำยด้ามให้เป็นตราสัญลักษณ์ ซึ่งท่านมักใช้ประทับตรงานักศึกษา เมื่อต้องสวมบทบาทอาจารย์พิเศษมหาวิทยาลัย

“ทุกวันนี้ผมทำทั้งงานรูปแบบโบราณและงานร่วมสมัย เพราะมองว่าหากอยากสืบสานรักษา เราต้องทำให้คนอื่นมองเห็นคุณค่าด้วย ดังนั้นจึงจำเป็นต้องพัฒนางานให้มีความน่าสนใจ และสามารถนำมาใช้ได้จริงในชีวิตประจำวัน อย่าง การออกแบบเสื้อผ้าแล้วนำมาต่อยอดเป็นเครื่องเงินบนภูเขาอาภรณ์ หรือการใช้สีจากหินธรรมชาติชนิดอื่น ๆ เพื่อสร้างสีสันหลากหลายมากขึ้น นอกจากสีแดงจากชาด”

อย่างไรก็ตาม อาจารย์เน้นย้ำหัวใจของการพัฒนาว่าจะต้องไม่ลืมรากของภูมิปัญญาดั้งเดิม เทคนิค หรือลวดลาย โดยเฉพาะเรื่องราวคุณค่าและที่มาที่ไป อันเป็นประเด็นสำคัญที่อาจารย์พยายามสอนบรรดาลูกศิษย์ลูกหาให้กระจ่าง และเติบโตเป็นช่างฝีมือที่ไม่ใช่แค่เพียง ‘ทำได้’ หากยัง ‘ทำเป็น’ เพื่อต่อลมหายใจของหัตถกรรมเครื่องเงินให้อยู่คู่เมืองเชียงใหม่ด้วยความรักและความเข้าใจอย่างแท้จริง

รศ.พิศมัย อวะกุล พาศนิชย์ และ ภูมิรพี คงฤทธิ

โครงการสืบสานเครื่องเขินดั้งเดิม
คู่พัฒนาเชิงสร้างสรรค์ พร้อมกระจายรายได้
สู่ช่างฝีมืออย่างยั่งยืน

‘เครื่องเขิน’ คือหนึ่งในมรดกภูมิปัญญาที่อยู่คู่กับเมืองเชียงใหม่มาอย่างยาวนานนับตั้งแต่ยุคเรืองรองของราชวงศ์มังราย ก่อนจะกลับมาเฟื่องฟูในยุค ‘เก็บผักใส่ซ้า เก็บข้าใส่เมือง’ ที่พระเจ้ากาวิละได้กวาดต้อนกลุ่มชนต่าง ๆ รวมถึงชาวไทเขินจากเชียงตุงเข้ามาร่วมฟื้นฟูเมืองที่ถูกทิ้งร้างกว่าสองทศวรรษ และชนกลุ่มนี้เองก็ได้นำหัตถกรรมเครื่องเขินให้กลับมาแพร่หลายอีกครั้ง จนทำให้เชียงใหม่ถึงขั้นเคยมีฐานะเป็นศูนย์กลางแห่งเครื่องเขิน

อย่างไรก็ดี ในปัจจุบันงานหัตถศิลป์อันทรงคุณค่าทางด้านประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมนี้กำลังใกล้จะหายไป เพราะไร้ผู้สืบสาน นี่จึงกลายเป็นจุดเริ่มต้นของโครงการ ‘สืบสานงานเครื่องเขินไทยสู่การพัฒนางานเครื่องเขินอย่างสร้างสรรค์’ ที่พยายามเข้ามาเป็นสะพานเชื่อมหัตถกรรมล้านนาโบราณให้สามารถหยั่งยืนอย่างสง่างามในโลกยุคใหม่

วารสาร Artisan on Cloud อยากชวนทุกคนมาทำความรู้จักโครงการที่น่าสนใจกับ รศ.พิศมัย อวะกุล พาศนิชย์ และ ภูมิรพี คงฤทธิ อาจารย์จากสาขาวิชาการออกแบบ ภาควิชาศิลปะไทย คณะวิจิตรศิลป์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ สองได้ไฟหลักผู้เชื่อมั่นในศักยภาพของเครื่องเขินล้านนาและจุดประกายการสืบสาน ผ่านแนวทางส่งเสริมการอนุรักษ์วิถีดั้งเดิม รวมทั้งยกระดับสู่หัตถกรรมร่วมสมัย ควบคู่เชื่อมโยงเครือข่ายช่างฝีมือที่เป็นฟันเฟืองสำคัญในการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์เครื่องเขินในพื้นที่ภาคเหนือตอนบนให้เติบโตไปอย่างยั่งยืนพร้อม ๆ กัน

เชียงใหม่มีงานหัตถกรรมโดดเด่นกว่า 9 สาขา ทำไมจึงมองว่าเครื่องเขินน่าส่งเสริม

อาจารย์พิศมัย : จริง ๆ โครงการนี้มันต่อยอดมาจากโครงการก่อนหน้าที่เราทำ คือโครงการ ‘ฮักต้นรัก รักต้นฮัก’ โดยตอนนั้นเราสนใจเครื่องเขิน เพราะมองว่ามันไม่ได้เป็นเพียงงานหัตถกรรมพื้นบ้านทั่วไป แต่ยังสามารถสะท้อนความเป็นประณีตศิลป์และทักษะฝีมือชั้นสูงของชาวล้านนาได้เป็นอย่างดี จึงชวนอาจารย์ภูมิรพีที่มีความเชี่ยวชาญด้านนี้โดยเฉพาะมาร่วมงานสำรวจเก็บข้อมูล ตั้งแต่กระบวนการกรีดยางรัก โดยร่วมมือกับศูนย์การศึกษา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ หรือภูญไชย จังหวัดลำพูน เพื่อนำมาวิเคราะห์คุณสมบัติเด่นและออกแบบการต่อยอดใช้ประโยชน์ที่หลากหลาย ซึ่งผลปรากฏว่างานนี้ได้รับความสนใจจากประเทศจีนและญี่ปุ่นมาก

อะไรเป็นสิ่งที่ทำให้จีนและญี่ปุ่นสนใจในเครื่องเขินของบ้านเรา

อาจารย์ภูมิรพี : อย่างแรกเลยคือวัสดุหลัก ยางรักของจีนนั้นให้น้ำตาลจะต้องเอาสนิมเหล็กไปกวาดถึงจะดำ แต่เครื่องเขินของเราทำด้วยยางรัก ซึ่งมีสีดำขลับและเงางามมาตั้งแต่ต้น อีกอย่างที่เขาสนใจคือเรื่องเทคนิค อาทิ ลายรดน้ำ หรือ การชุดลายนี่ ซึ่งเมื่อก่อนเขาก็เคยมีเหมือนกันแต่มันขาดช่วงการสืบทอด พอมาเจอว่าเรายังรักษาและมีความชำนาญ เขาเลย รู้สึกพิเศษกับงานเครื่องเขินบ้านเรามาก เพราะแห่งหนึ่งมันคืองานประเพณีที่เขาโหยหาและได้สูญหายไปแล้ว

ในโครงการล่าสุดนี้

อาจารย์มีแนวทางการทำงานอย่างไรบ้าง

อาจารย์พิศมัย : จากโครงการแรกทำให้เราเห็นชัดว่า เครื่องเขินเป็นงานหัตถกรรมที่สามารถต่อยอดได้หลากหลาย กระนั้นก็แทบจะไม่มีคนรุ่นใหม่สืบทอด โครงการครั้งนี้เราเลยพยายามออกแบบกระบวนการที่ช่วยจุดประกายการสืบสาน พร้อมขยายการส่งเสริมไปสู่พื้นที่จังหวัดอื่น ๆ ในภาคเหนือตอนบน โดยในระหว่างการเก็บข้อมูลเครื่องเขินแต่ละจังหวัด เราก็ได้มีโอกาสพูดคุยกับ พระมหาสิทธิชัย ชยสิทธิ เจ้าอาวาสวัดร่องพอง จังหวัดแพร่ ปรากฏว่าท่านสนใจเรื่องศิลปหัตถกรรมล้านนามาก เพราะปกติท่านก็จัดกิจกรรมสอนทำไม้ประดับคัมภีร์ไบลาน ซึ่งเป็นเครื่องเขินและเครื่องใช้ของสงฆ์ เราจึงมองว่าผู้ที่จะมาช่วยสืบสานงานหัตถกรรมเครื่องเขินให้คงอยู่ต่อไปได้อีกกลุ่มก็คือคนกลุ่มนี้ ดังนั้นกลุ่มแรกที่เราเข้าไปส่งเสริม คือพระสงฆ์และสามเณร วัดร่องพอง

กระบวนการส่งเสริมของโครงการเป็นอย่างไร

อาจารย์ภูมिरพี : กิจกรรมส่งเสริมแรกที่เราจัด คือกิจกรรมภูมิปัญญาการทำไบลาน ที่พาพระเณรไปเรียนรู้กระบวนการทำกันตั้งแต่ตัดไบลาน ม้วน ต้ม จนกระทั่งได้เป็นแผ่นลานที่ใช้จารได้จริง ต่อมาก็เข้าแผ่นและทำไม้ประดับคัมภีร์ ซึ่งเจ้าอาวาสท่านทุ่มเทมาก ถึงขั้นลงมือจัดแจงสั่งผลิตไม้ประดับด้วยตนเอง แล้วจัดส่งมาให้พวกเราลองรัก ลงสมุก ที่เชียงใหม่ จากนั้นเราก็กลับไปสอนน้องเณรเขียนลาดรดน้ำบนประดับคัมภีร์ บรรยากาศกิจกรรมวันนั้นทุกคนตั้งใจเรียนและสนุกสนานมาก ส่วนหนึ่งเป็นเพราะนี่เป็นครั้งแรกที่เขาได้ทำงานบนรักจริง ๆ ไม่ใช่สื้อะคริลิคหรือสีน้ำมัน แล้วจากกิจกรรมนี้ยังทำให้เราได้เครือข่ายเพิ่มขึ้นอีกวัด คือ วัดพระบาทมิ่งเมืองวรวิหาร ที่เข้ามาคุยกับเราว่าสนใจอยากเรียนรู้เรื่องเครื่องเขินเหมือนกัน

แล้วนอกจากแพร่

มีจังหวัดอื่นที่สนใจอีกไหม

อาจารย์ภูมिरพี : มีที่จังหวัดน่าน หลายวัดยังเก็บรักษาเครื่องเขินโบราณ เราจึงไปจัดกิจกรรมเสวนาเรื่องทิศทางการเครื่องเขินและพระพุทธรูปในเมืองน่าน ซึ่งได้รับความร่วมมือดีมากโดยเฉพาะจากกลุ่มพระสงฆ์

ทำไมพระสงฆ์ถึงดูสนใจในงานเครื่องเขินมาก ๆ

อ.พิศมัย: คิดว่าเพราะส่วนหนึ่งเครื่องเขินก็เป็นของใช้พิธีกรรมทางศาสนา อีกอย่างกิจกรรมที่เราไปจัด เช่น ที่วัดร่องพอง จังหวัดแพร่ ก็เป็นองค์ความรู้ที่พระสงฆ์และสามเณรสามารถนำไปต่อยอดใช้ประโยชน์ได้จริง ประกอบกับเจ้าอาวาสท่านเล็งเห็นความสำคัญด้วย โดยท่านให้เรานำผลงานเครื่องเขินสร้างสรรค์ของโครงการไปจัดแสดงนิทรรศการ แล้วเชิญเจ้าคณะใหญ่หนเหนือ จากกรุงเทพฯ มาเปิดเป็นประธานพิธี ซึ่งในงานเราได้พูดคุยกับเจ้าอาวาสวัดต่าง ๆ ในจังหวัดแพร่ และทำให้ได้รู้ว่า คนกลุ่มใหญ่ที่ยังคงใช้ข้าวของพวกนี้อยู่ในวิถีชีวิตคือพระสงฆ์ ส่วนงานเครื่องเขินสร้างสรรค์ที่เราไปจัดแสดงและนำมาให้ชมวันนี้ ส่วนมากจะใช้เป็นของระลึก ดังนั้นจึงต้องมีการปรับพัฒนาให้เข้ากับวิถีชีวิตคนยุคใหม่มากขึ้น

ซึ่งการยกระดับก็เป็นหนึ่งในเป้า ของโครงการด้วยเหมือนกัน

อาจารย์พิสมัย : ใช่ค่ะ เรามองว่าการยกระดับผลงานให้มีความสวยงาม ร่วมสมัย และเข้าถึงง่าย หากยังคงรักษาแก่นแกนของภูมิปัญญาดั้งเดิมไว้ก็เป็นอีกแนวทางที่ช่วยสืบสานรักษา อีกทั้งยังช่วยเพิ่มคุณค่าและมูลค่าของเครื่องเงิน ยกตัวอย่าง หีบผ้าไหมที่ปรับขนาดให้มีความกะทัดรัด ใช้ประโยชน์ได้หลากหลาย หรือ กล่องเก็บของจิปาตะที่เรียงซ้อนกันได้เหมือนตุ๊กตามาตรือชกาของรัสเซีย โดยในกระบวนการพัฒนาผลงานทั้งหมด เราใช้วิธีการกระจายการผลิตให้ช่างฝีมือรุ่นใหม่ ทั้งในเชียงใหม่ น่าน แพร่ และเชียงราย ร่วมมือกันสร้างสรรค์ ส่วนลวดลายที่เห็นก็เป็น การออกแบบชิ้นใหม่ ไม่มีมาก่อนในศิลปกรรมในล้านนา เพื่อสร้างเอกลักษณ์และสะท้อนอัตลักษณ์ท้องถิ่น โดยจะเป็นลายดอกไม้ประจำจังหวัด อย่าง ดอกป๊อบของ เชียงราย ยมหินของแพร่ ดอกเสี้ยวขาวของน่าน และ ดอกทองกวาวของเชียงใหม่

ทำไมถึงต้องกระจายการผลิต

อาจารย์พิสมัย : เพราะว่าช่างแต่ละที่ก็มีทักษะความชำนาญแตกต่างกัน อีกอย่างยังเป็นโอกาสเชื่อมโยงเครือข่ายช่างหัตถกรรมเครื่องเงินภาคเหนือ แต่ละกลุ่มให้แน่นแฟ้นยิ่งขึ้น ซึ่งส่วนตัวเรามองว่าการสร้างเครือข่ายนั้นเป็นอีกทางรอดของเครื่องเงินและช่วยเสริมศักยภาพในการสร้างสรรค์งานให้มีความหลากหลายและรวดเร็วด้วย

อาจารย์ภูมिरพี : สำหรับเราคิดว่า การสร้างเครือข่ายมันช่วยให้องค์ความรู้ไม่กระจุกอยู่แค่คน ๆ เดียว ซึ่งสิ่งนี้ก็เป็นปัจจัยที่สามารถก่อให้เกิดอนุรักษ์อย่างยั่งยืน

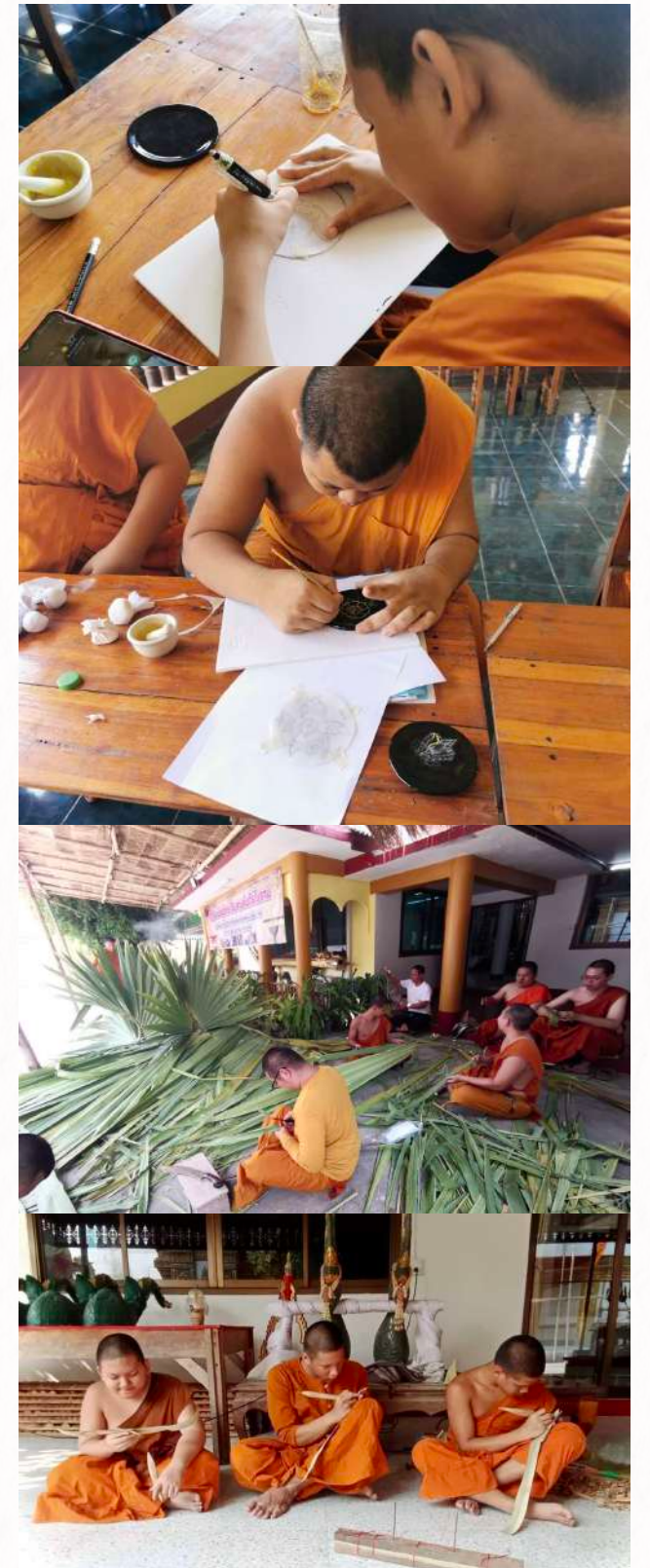
ยังใจ และมีปัจจัยอื่นอีกไหม ที่จะช่วยหนุนเสริมหัตถกรรมเครื่องเงิน ให้เกิดความอย่างยั่งยืน

อาจารย์พิสมัย : การสร้างเครือข่ายช่างทำเครื่องเงิน ไม่เพียงช่วยให้ทุกคนได้มีส่วนร่วมกับการสืบสาน ส่งทอด และต่อยอดพัฒนาผลงานบนวิถีทางที่ทุกคนภาคภูมิใจร่วมกัน หากยังกระจายรายได้แก่ช่างฝีมือหรือชุมชนหัตถกรรมเครื่องเงินอย่างทั่วถึงซึ่งช่วยส่งเสริมคุณภาพชีวิตและความยั่งยืนแก่ชุมชนไปพร้อมกัน

ขณะเดียวกัน โครงการนี้ทำให้เราพบว่า มีพระสงฆ์จำนวนมากที่ตระหนักถึงคุณค่าของเครื่องเงิน ซึ่งนับเป็นอีกตัวแปรสำคัญเหมือนกันในการผลักดันการสืบสาน เราลองคิดเล่น ๆ นะว่า ถ้าจัดตั้งศูนย์กลางการเรียนรู้หัตถกรรมเครื่องเงินไว้ในวัด แล้วให้ประชาชนที่สนใจเข้ามาศึกษา ก็น่าจะเป็นอีกแนวทางอนุรักษ์หัตถกรรมเครื่องเงินอย่างยั่งยืนที่น่าสนใจไม่น้อย

รศ.พิสมัย อวาทกุลพาณิชย์ และภูมिरพี คงฤทธิ

โครงการสืบสานเครื่องเงินดั้งเดิม คู่พัฒนาเชิงสร้างสรรค์ พร้อมกระจายรายได้สู่ช่างฝีมืออย่างยั่งยืน

ARTISAN
ONCLOUD